

NYA Mäktaren

VOLYM XI

Teologisk bilaga till Kyrka och Folk nr 9/06

Augustinus och frågan om den fria viljan

Att den store kyrkofadern Aurelius Augustinus (354-430) är en av kyrkohistoriens viktigaste teologiska tänkare, särskilt för den västliga kristenheten, är de flesta nutida bedömare överens om. Åsikterna går däremot isär om vad för sorts teolog Augustinus egentligen var och vilken teologi som han rimligtvis skulle ha företrätt idag. Folk från en lång rad kyrkliga traditioner, främst inom de romersk-katolska och lutherska kyrkofamiljerna, åberopar sig i hög grad på Augustinus, trots att de sinsemellan kommer fram till ganska olika slutsatser. Samtidigt finns det åtskilliga som hävdar att beroendet av Augustinus är något som man inte bör tala mer än nödvändigt om, eftersom Augustinus dels i likhet med många andra stora tänkare ändrar sig under livets gång, dels har en del ståndpunkter som inte verkar stämma riktigt med en klassisk kristen tro. Därför är det ytterst svårt att få en helhetsbild av hans teologi.

Oavsett vilken tolkning som man själv gör av arvet från Augustinus (han förkortas från och med nu: "A") måste man erkänna att de lutherska bekännelseskriterierna i hög grad använder sig av tankar från A. Detta gäller både i det mest centrala, människans totala beroende av Guds nåd, och "på bredden", det vill säga i många av de omkringliggande lärofrågorna, som till exempel kyrko- och Bibelsyn. Det finns därför anledning att ofta gå tillbaka till A i syfte att fördjupa och förnya förståelsen av de lutherska bekännelseskriterierna och den tradition som vill vara trogen dessa. Under det senaste halvåret har frågan om homosexuellt samliv varit det som har väckt flest teologiska diskussioner i vårt land. Lite längre fram i den här uppsatsen ska vi se hur A kan användas konstruktivt för att rikta upp och fördjupa denna diskussion som tyvärr måste sägas ha blivit ganska ytlig och slarvig från båda sidor.

En systematisk-teologisk utgångspunkt

Teologisk forskning kan bedrivas med olika metoder. Denna artikel syftar inte huvudsakligen till att presentera fakta som leder fram till en ny förståelse av A:s egen teologi (det skulle snarast vara en uppgift för en forskare inom den kyrkohistoriska disciplinen). Istället tänker jag använda A för att utveckla en distinktion som gör det lättare att förstå den lutherska läran

samstämmighet med fornkyrkans rika teologiska tänkande och dess tillämpbarhet i nutiden. Detta sätt att belysa teologiska problem brukar ofta kallas just för systematisk teologi. Den systematisk-teologiska metoden kräver att forskaren redovisar sina grundläggande antaganden öppet, så att läsaren kan bedöma om resultaten stämmer med de angivna förutsättningarna.

Ett grundläggande antagande från min sida är att författarna till de lutherska bekännelseskriterierna hos A såg ett sätt att skildra människans fullständiga beroende av Guds nåd för sin frälsnings skull som stämde väl överens med deras eget. Ett tungt skäl för detta är deras avsaknad av kritik mot A på denna punkt. Detta är förstas inget bevis, men det gör det ändå till ett rimligt antagande. Jag ser det också som sannolikt att det råder en grundläggande samstämmighet mellan A och de lutherska fäderna i frågan om människans grundläggande natur och dess konsekvenser för människans handlande i skapelsemässigt händelse.

Min metod innebär inte att någon *fullständig* överensstämmelse antas. Inne heller förutsätter den att samstämmigheten i frågan om människans natur går igen som ett mönster i hela trosläran, utöver de punkter som tas upp här. Trots att reformationen äger rum över tusen år efter A:s död blir det däremot med den systematisk-teologiska metoden möjligt att jämföra de båda tankemönstren. Detta hindrar förstas inte att kunskap om de förhållanden som fanns på A:s tid och som var typiska för honom uppmärksammas. Tvärtom blir det ju en konsekvens av vår metodologiska utgångspunkt att kunskap om A:s omgivning kan ses som ett framkomligt redskap för att klargöra hur luthersk teologi kan utformas i nutiden.

Augustinus – en biografi med särskild hänsyn till frågan om människans natur

A föddes i Tagaste i Nordafrika i en romersk nybyggarmiljö där såväl latinsk bildning som kristen fientlighet mot den hedniska kulturen var viktiga inslag. A:s far var likgiltig inför religionen, men han värnade om att A skulle få en hög, klassisk utbildning. Modern Monica var däremot en hängiven kyrkokristen och skulle komma att betyda mycket för A:s religiösa utveckling.

Redan vid nitton års ålder gör A en upplevelse av religiös natur. Han läser då den välkände romerske författaren Cicero och ett brinnande intresse för filosofi väcks.

Vid denna tid låg religion och filosofi mycket närmare varandra än nu, så även om det som A egentligen beslöt sig för att söka var sanningen, den yttersta verkligheten, var frågan om Guds natur inte långt borta. Hans mor hade dessutom tidigare talat om Kristus med honom, vilket ytterligare fördjupade A:s sanningssökande. Den kristendomstolkning som förekom i A:s närhet var dock inte särskilt intresserad av att förena filosofi och kristen tro. I stället fångades A av manikeismen som just i Nordafrika försökte framstå som en högre, mer intellektuell form av kristendom. Denna tankeriktning hävdade att människan var skapad av en ond andemakt och att hon därför inte kunde räddas till sin sinnliga och kroppsliga natur. Genom andliga övningar och askes kunde hon dock komma i kontakt med det goda i tillvaron och "bli frälst".

A fann i synnerhet moralismen i den manikeiska världsåskådningen ohållbar. Han flyttade nu till Milano och kom i kontakt med en kristen miljö som var präglad av öppenhet mot filosofi och kultur, i synnerhet av det antika slaget. Hans mor presenterade honom för biskop Ambrosius, och kontakten med honom och det filosofiska system som han förerådde, nyplatonismen, skulle betyda mycket för A. Sakta men säkert bryts hans invändningar mot den kristna tron ner och besvaras, bland annat genom att A får upp ögonen för den allegoriska tolkningen av GT. Strax innan sin död år 386 får Monica uppleva det som från början har varit målet för hennes böner: A omvänder sig till den kristna tron och blir året efter döpt av Ambrosius. I sin bok *Confessiones* ("Bekännelser") beskriver A utförligt sin väg till den kristna tron och de kända orden: "Du, o Gud, har skapat oss till dig, och vårt hjärta är oroligt till dess det finner vila hos dig" sammanfattar väl A:s andliga kamp. Det som boken leder fram till är en lång filosofisk tolkning av människan som evighetsvarelse, skapad till Guds avbild.

Samtidigt som A här är nyskapande som personlighetsfilosof fördjupar han det kristna gudsbegreppet. Han visar bland annat att aktiv kärlek och sanningssökande kan hållas samman fullständigt. Rätt använd kan energin i människans kärlek användas för att inrikta människan mot Gud och sanningen, men fel använd gör den att människan börjar söka makt, världslig ära och sinnliga njutningar. Mot denna bakgrund utformar A sin arvsyndslära. Eftersom människan enligt Guds ord är skapad till Guds avbild inser A att en sann människa i princip ska kunna skåda Gud med sitt intellekt, hålla fast vid honom i sitt sätt att vilja och älska samt genom hela sitt liv återspegla Guds godhet. Det är alltså oerhört höga ideal som A har om en människa, och därför är det inte heller så konstigt att människans *aktuella* tillstånd, som en i synd fallen varelse, blir desto mer negativt bedömt av A. När A och Luther kritiserar för sin "mörka" människosyn bör man tänka på att detta är bakgrunden. De nyss redovisade iakttagelserna är också själva bakgrunden till A:s kamp mot Pelagius, som beskrivs under nästa rubrik.

I slutet av sitt liv fick A se hur det romerska väldet skakade i sina grundvalar. Hans "pessimistiska" syn på människan och livet i världen framstod därför som mer realistisk, när drömmen om ett enat kristet romerskt imperium nu hade börjat framstå som mer osannolik. Han skriver vid denna tid ytterligare en viktig bok, *De civitate Dei* ("Om Gudsstaten"), där de som älskar Gud skildras som medborgare i ett helt annat rike än de som älskar makt och inte följer rättvisans grundläggande principer. Här kan man säga att A sår ett frö till det som senare (och i något omvandlad form) skulle utvecklas till läran om andligt och världsligt regemente.

Den fria viljan: Augustinus kamp mot Pelagius

Redan tidigt hade den kristna ortodoxin att utkämpa en kamp på två fronter samtidigt angående människans natur och fria vilja. Apologeterna (omkring år 100 e. Kr) betonade gentemot sin deterministiskt inriktade omgivning att människan hade ett ansvar för hur hon levde sitt liv. På 100-talet var det exempelvis gnostikerna som tydligast betonade att det var människans bundenhet i olika mönster som avgjorde om hon skulle kunna bli frälst eller inte. För Irenaeus var det en självklar förutsättning att alla människor var kallade till fullkomlighet, och delvis av den anledningen såg han gnostikernas lära om att ofullkomliga demiurger och änglar skulle ha skapat människorna och jorden som otänkbar. Sammanfattningsvis kan man alltså säga att de kristna fram till ungefär år 400 ofta var tvungna att kämpa för tanken på att människan verkligen hade ett ansvar för hur hon levde sitt liv, ett ansvar som hon med fri vilja kunde välja att ta eller välja att fränsäga sig. Människan själv var dock ansvarig för sitt beslut. Den kristna hållningen var att (med fri vilja) ta sitt ansvar.

Det som de kristna tänkarna opponerade sig mot ser vi faktiskt ett exempel på hos A själv. A:s sätt att under den manikeiska perioden av sitt liv inte känna någon skuld över det syndiga liv som han levde kan nämligen summeras som ett (otillåtet) fränsägande av det ansvar som varje människa faktiskt har inför Gud. Istället förklarade A det hela med att det var hans dåliga natur som syndade och inte han själv. Detta var ju möjligt eftersom människans sinne och kropp enligt manikeismen inte var skapade av den goda makten i universum, utan av en lägre och ond andemakt. Den brittiske munken Pelagius, som sedan ungefär år 400 befann sig i Rom, blev upprörd när han insåg att A i *Confessiones* hade gett uttryck för ett sådant tänkande. Som munk var Pelagius (förkortas "P") med i en rörelse som eftersträvade en bättre moral inom kyrkan, vilket var behövligt eftersom det nu, sedan förföljelserna mot de kristna hade upphört, var vanligt att folk sökte sig till kyrkan enbart i syfte att få världsliga fördelar av olika slag.

Ser vi lite närmare på problemet står det klart att den väsentliga skillnaden mellan A och P låg i deras tänkande kring människan och hennes förhållande till Gud. För P var valfriheten en del av common-sensebeskrivningen av en mänsklig varelse. P menar, enkelt uttryckt, att det är fel att säga att vårt val av vad vi äter till middag en viss dag skulle vara en följd av något förutbestämt. Vi inser ju själva att vi väljer fritt. Mot detta hävdade dock A att P hade en förenklad uppfattning om den mänskliga motivationen. Frihet kan enligt A:s uppfattning inte reduceras till en viss valmekanism, utan måste istället vara en frihet att agera fullständigt (för att fullfölja exemplet ovan: våra valmöjligheter att välja mat här på jorden kan vara starkt begränsade, hushållskassan gör att vi kanske tvingas äta något annat än det som vi skulle föredra om vi finge välja helt fritt). P:s beskrivning kan därför enligt A sägas stämma på *idealmänniskan*, men för att nå dit krävs enligt A en livslång helandeprocess (som inte är helt slut förrän människan skådar Gud öga mot öga i evigheten). Hos P tyckte sig A därför finna ett deistiskt gudsbegrepp, där Gud är passiv inför människans handlande och allt annat som sker på jorden, och en etik som utgick från en materialistisk människosyn. Därför såg han P:s system som ett uttryck för en moralistisk människouppfattning, där människan genom sina val ges utrymme att själv göra sig rättfärdig inför en tämligen passiv Gud. Detta system hade enligt A inget utrymme för vare sig Kristi eller den helige Andes inneboende i människan. Något sådant behövdes ju inte heller, eftersom människan hos P med sin naturliga utrustning klarade att uppfylla alla Guds bud och på detta sätt vinna frälsning.

För att förstå A måste vi inse att A ger uttryck för betydligt högre tankar om den *idealt* mänskliga tillvaron än vad P gör (Vi känner egentligen till P huvudsakligen genom A:s kritik mot

honom. De flesta av P:s skrifter förstördes när hans tänkande blev förkastat.). Som ovan antytts ska ju människan som Guds avbild enligt A i princip kunna skåda Gud med sitt intellekt och leva på ett sådant sätt att hon återspeglar Guds godhet. Den rättfärdighet som håller inför lagen måste därför enligt A vara Guds egen, det vill säga Kristi, rättfärdighet. En produkt av människans fria vilja duger alltså inte, ja det är omöjligt för den fallna människan att själv göra sig rättfärdig inför Gud. Därför kan man säga att människan nu är bunden i syndens vana och saknar en fri vilja. De här tankarna hos A skulle sedan reformationens tänkare återvända till med stor iver.

När A hade anammat hela den klassiska kristna tron konstaterade han att denna och det mänskliga förnuftet inte på något sätt stod i konflikt med varandra. Att separera tro och förnuft går helt emot A:s tänkande. Denna förståelse av A är ganska okontroversiell, men samtidigt verkar den inte riktigt gå ihop med hans betonande av människans oförmåga att handla rättfärdigt. Tyvärr finns det mig veterligen ingen författare som tar upp denna motsägelse till diskussion, men jag tycker mig kunna skönja konturerna till hur en eventuell lösning skulle kunna se ut.

Confessiones är inte en botad människas vittnesbörd, utan en konvalescents självporträtt. Det är för övrigt tydligt att A ser hela det kristna livet som en helandeprocess. Mot slutet av boken analyserar A sig själv, inte utifrån de specifika synder som han alltjämt begår, utan utifrån sin inre världs natur. Han säger att han vill tjäna sina medmänniskor genom att dela med sig av sina erfarenheter. A vinnlägger sig nu, sedan han har tagit emot Kristi nåd, om att rikta sin kärlek helt mot Gud. I detta läge är pessimismen angående människans situation kraftigt nedtonad hos A och istället eftersträvar han *än* högre vishet, *än* mer fullkomligt förnuft. För att uppnå högre vishet söker sig A nu inåt, till sitt av Kristi nåd aktiverade självmedvetande, och denna självutvärdering har en terapeutisk funktion för honom. Bland annat utifrån denna iakttagelse skulle jag vilja argumentera för att A:s tal om människans absoluta behov av Guds nåd inte är ett *hinder*, utan snarare en *hjälp*, för honom att engagera sig på ett självutgivande sätt i både kyrka och samhällsliv. Därför menar jag att det finns goda argument för att tillskriva människan i A:s system ett visst mått av fri vilja, nämligen i samhälleligt (borgerligt) hänseende. A förankrar denna ”idealt optimistiska” människosyn metafysiskt i ett väl genomreflekterat gudsbegrepp och i skapelseberättelsens texter. Tar man hänsyn till denna bakgrund när man diskuterar människans ursprung, uppdrag under jordelivet och mål i evigheten, då kan man rent utav säga att det i diskussionen mellan A och P är A som försvarar den djupast sett fria viljan hos människan.

En kort sammanställning av resultatet

Den tolkning av A som jag har argumenterat för ovan pekar i riktning mot att det finns en logisk spänning hos A angående människans natur. Å ena sidan är människan skapad till Guds avbild och under hela sitt liv förmögen att styra sin kärlek åt vilket håll hon vill. En människa som har kommit till tro på Kristus har denna förmåga i extra hög grad, eftersom hon, när hon kontemplerar den Treenige Gudens väsen, också kan förstå sitt eget väsen på ett tydligare sätt på grund av att likheterna mellan henne och Gud nu har börjat återupprättas. Å andra sidan är människan på grund av syndens makt helt beroende av Gud och hans nåd för att kunna bli frälst.

I stort sett stämmer de här uppfattningarna om människans förmåga i borgerligt avseende och oförmåga i andligt avseende med det tänkande som vi möter i de lutherska bekännelse-skrifterna, tydligast formulerat i de andra och elfte artiklarna av Konkordieformeln (FC). I analysen har jag valt att gå förbi vissa logiska spänningar som finns hos såväl A som FC. Just FC:s predestinationslära kallas ofta för ”asymmetrisk”, men denna logiska svaghet är en nödvändighet i varje teologiskt

system som vill vara troget den bibliska uppenbarelsen och den allmänkyrkliga traditionen. Det ligger därför vid sidan av uppgiften i denna uppsats att reda ut de olikheter i asymmetrin som eventuellt skulle framträda vid en jämförelse mellan A och de lutherska bekännelse-skrifterna. Men även om vi har konstatat konstatera en grundläggande överensstämmelse vad gäller människans (o)förmåga, har vi genom vårt studium av A och de omständigheter som ligger bakom hans teologiska ståndpunkter funnit en motivering till denna (o)förmåga som kan användas för att fördjupa och förtydliga även en sunt evangelisk-luthersk människosyn. Nedan följer en kort diskussion kring hur denna fördjupning skulle kunna se ut mot bakgrund av en nutida teologisk stridsfråga, nämligen frågan om homosexuellt samliv.

En grundskiss till nutida tillämpning

Den debatt som hittills förts i Sverige har handlat mycket om de bibelställen som talar om den mänskliga samlevnaden. Resultatet har ofta blivit att de olika sidornas företrädare konfronterar varandra med vissa bibelställen och tolkningar av dessa. Själv har jag inte kunnat se att debatten som helhet har förts framåt på detta sätt. Istället har det varit två slutna system som har framträtt. Det första systemet bekräftar de uppfattningar som ytligt sett förefaller vara de vanligaste i dagens Sverige, det andra bekräftar ytligt sett den uppfattning som har varit självklar i Kyrkans tvåusenåriga historia och som alltjämt är den vanliga i många kyrkor och samfund, både nationellt och internationellt.

Gemensamt för båda sidor är att de för den intellektuella trovärdighetens skull hade tjänat mycket på att förankra sina ståndpunkter i en grundläggande förståelse av människans natur, uppdrag och mål i tillvaron. Hos A finner vi en tänkare som på ett genomgripande sätt har ställt och funnit svar på de här frågorna. A lär oss, att den första frågan inte är vilken uppfattning vi har om Bibeln, utan vilken uppfattning Bibeln har om oss, det vill säga om människans natur. Redan innan vi går in i brottningen med skapelseberättelsen kan vi därför konstatera att ett vanligt argument för homosexuellt samliv framstår som helt omöjligt, nämligen det som hävdar att människan mer eller mindre är förutbestämd till ett visst sexuellt beteendemönster. Den uppfattningen avfärdades som ovan klarlagts redan av apologeterna på 100-talet.

Den romersk-katolska kyrkan, som tidigare byggde sin etik nästan uteslutande på Thomas av Aquinos tänkande, har sedan Andra Vatikanconciliet (1962-65) styrt in sin argumentation i en mer biblisk-augustinisk riktning. Även om denna förändring knappast i allmänhet kan sägas ha förändrat den romersk-katolska kyrkans teologi i positiv riktning underlättar den förstås för en uppsats med de ovan angivna utgångspunkterna att anknyta till argument från romersk-katolskt håll. Tyvärr måste det erkännas att avsaknaden av mer lutherskt motiverade ställningstaganden i aktuella etiska frågor har varit i det närmaste total i Sverige under de sista 30-40 åren, vilket ju förstås gör behovet att anknyta till utomlutherska teoribildningar desto större.

Hos A såg vi att människan kan välja att styra sin kärlek och sitt handlande antingen uppåt till Gud och det goda eller neråt mot egenvinning och sinnliga njutningar. Det kan förefalla rimligt att anta att de flesta anser att det första alternativet av de två är det bästa. Samtidigt inser vi att det ofta är svårt att avgöra vad gränsen mellan självutgivande kärlek och strävan efter rent sinnlig (och därmed egoistisk och otillåten) njutning går.

Behovet av objektiva kriterier som hjälper oss att dra denna gräns är stort. I den senaste katekesen som utgavs av Rom för några år sedan finns det en övertygande argumentation om att ett sådant objektivi kriterium är att den goda kärleken är den som är beredd att ta emot allt vad Gud vill ge och samtidigt ställa sig helt i Guds tjänst. Detta är förstås ett principiellt tänkande som har stort värde långt utöver sexualitetens område. Vi kan till exempel exemplifiera med att en rättfärdig människa först tar emot Guds fulla förlåtelse och evig liv, men att den

Bengt Birgersson svarar

Domkapitlet

Domkapitlet i Göteborg beslutade under hösten 2005 att inleda ett tillsynsärende angående Bengt Birgerssons engagemang i Missionsprovinsen. Vi publicerar här ett utdrag ur Domkapitlets anmodan och hela den redogörelse som Birgersson inkom med som svar på den.

Efter en inledning om behörighetsprövningen av biskop Arne Olsson, skriver stiftsjuristen Margareta Wicander följande (hela anmodan kan läsas på http://www.trevlig.se/doc/Bengt_Birgersson_dec_2005.pdf):

Bengt Birgerssons svar:

Göteborg 2006-01-09

Till Domkapitlet i Göteborg

Domkapitlets anmodan om svar på fråga gällande behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst (Dnr 44/05/2077)

Den 9 december 2005 mottog jag Domkapitlets anmodan att redogöra för min syn på frågan om det är förenligt med mitt prästvigningslöfte att ”troget efterleva kyrkans lag och ordning” att inneha uppdrag i Missionsprovinsen och därigenom vara underställd tillsyn av en annan biskop än Göteborgs stifts biskop. Här följer min redogörelse.

Jag har anlitat advokat Björn Breitfeld vid Advokatfirman Wählin i Göteborg att biträda mig i detta ärende. Jag vill därför att fortsatt kommunikation i ärendet också sker med honom under adress: Box 11909, 404 39 Göteborg.

Tillsynsärende

Inledningsvis skall noteras att det inledda tillsynsärendet handlar om mitt engagemang i en ideell organisation. Med hänsyn till den grundläggande föreningsfriheten i Sverige torde mitt utövande av denna frihet endast kunna komma att utgöra ett tillsynsärende för Domkapitlet om organisationen, som sådan, eller min verksamhet i organisationen står i strid med Svenska

”Du har prästvigts för Svenska kyrkan den 20 december 1970 men innehar numera ingen anställning som präst i Svenska kyrkan. Enligt Missionsprovinsens hemsida är Du provinssekreterare i Missionsprovinsen och ansvarig utgivare och en av författarna i Missionsprovinsens ”Sändebrev”. Du har tidigare bl a varit ordförande i arbetsgruppen för Missionsprovinsens bildande och var ordförande i styrelsen för Missionsprovinsens stödförening vid föreningens bildande.

Av utövare av vigningstjänsten krävs en lojalitet mot Svenska kyrkan och hennes ordningar som kommer till uttryck bl.a i vigningslöftena. Vid Din prästvigning har Du bl a svarat ja på frågan ”Viljen I ock troget efterleva kyrkans lag och ordning, bevisa edra förmän skyldig lydnad och villigt efterkomma vad eder varder ålagt?” och lovat ”inför den allvetande Guden och med den stora räkenskapsdagen för ögonen att redligt och samvetsgrant med Guds nåd och hjälp efterkomma”.

Genom att inneha uppdrag i denna nya kyrkobilddning, underställd tillsyn av en annan biskop än Göteborgs stifts biskop, vill domkapitlet att Du redogör för Din syn på om detta är förenligt med Ditt vigningslöfte att ”troget efterleva kyrkans lag och ordning”. Domkapitlet har därför i dag beslutat att med stöd av 31 kap 12 § kyrkoordningen pröva Din behörighet att utöva Svenska kyrkans vigningstjänst.

Du anmodas, med stöd av 57 kap 1 § p 4 och 57 kap 4 § kyrkoordningen, att inom fyra veckor från delgivningen av denna skrivelse inkomma med skriftlig förklaring över vad som ovan anförts.”

➤ naturliga konsekvensen av detta under är att hon ställer sig helt i Guds tjänst för att sprida denna Guds fria gåva vidare i sin omgivning.

Tillämpat på den mänskliga sexualitetens område får dock den ovan redovisade principen som följd att homosexuellt samliv måste avvisas som synd. I skapelseberättelsen är det ju tydligt att öppenheten för makarna att ta emot och ge vidare liv är en viktig del av sexualiteten. Men, och detta är mycket viktigt, den klargör även att flera *andra* former av och motiv till sexuellt samliv också är felaktiga. Det är alltså viktigt att vara medveten om att frågan om den mänskliga samlevnaden inte är så svartvit som den tyvärr ofta har behandlats. Det finns många andra frågor som den kristna etiken kanske borde ägna mer uppmärksamhet åt än den enskilda fråga som just på sistone har varit den mest aktuella. A:s uppfattning om den ideala människan som den som skådar Gud med sitt intellekt, håller fast vid Gud i vilja och kärlek och i sin livsföring återspeglar Guds godhet manar alla tänkande människor till självrannsakan, men kanske främst dem som har lärt känna denne Gud genom att de tagit emot hans förlåtelse och eviga liv. Det är inte säkert att dagens romersk-

katolska teoribildning är det slutgiltiga svaret på de utmaningar som Kyrkan står inför idag och i framtiden, men det är i alla fall den som för tillfället förklarar och vitaliserar det bibliska och fornkyrkliga tänkandet på det tydligaste sättet. Den som vill ge sig in debatten om de ovan behandlade frågorna med sin intellektuella heder i behåll har därför att förhålla sig till detta sätt att utifrån skapelsen argumentera kring människans natur och sexualitet. Antingen anammar man detta tänkande, eller så utvecklar man det vidare på ett konstruktivt sett. Resultaten ovan visar att människan i mötet med Guds kärlek alltid har ett ansvar och en reell möjlighet att förvalta denna oerhörda gåva.

Tomas Appelqvist

kyrkans lag och ordning. Det förhållandet att Missionsprovinsen inte är underställd Svenska kyrkans lag och ordning utgör självfallet inte någon grund för att ifrågasätta mitt privata medlemskap och engagemang i organisationen. Som utvecklas nedan står Missionsprovinsens syfte och ändamål inte i strid med Svenska kyrkans lag och ordning. Tvärtom har organisationen till syfte att inom Svenska kyrkan stödja och stärka det grundläggande stadgandet om trohet mot Guds Ord och bekännelseskriterierna.

Vidare skall noteras att Domkapitlet inleder ett tillsynsärendande utan föregående kontakt från min biskop. Verksamheten i Missionsprovinsen och mitt ideella engagemang i organisationen har ju varit väl kända och uppmärksammade allt ifrån det föreningen grundades. Jag har aktivt sökt få till stånd samtal med biskopen i Göteborgs stift om de frågor som kan beröras av mitt engagemang i Missionsprovinsen, men uttryckligen blivit förvägrad detta.

Tillsyn av annan biskop

Domkapitlet utgår från att jag, i min verksamhet och i min egenhet, är vigd präst enligt Svenska kyrkans ordning, nu är ställd även under tillsyn av annan biskop än biskopen i Göteborgs stift. Denna utgångspunkt är felaktig. Mitt engagemang i den ideella föreningen Missionsprovinsen innebär inte ett utövande av prästtjänst. Inte heller innehar jag på annan grund någon anställning i Missionsprovinsen. I mitt utövande av prästtjänst är jag därför uteslutande underställd biskopen i Göteborgs stift. Det förhållandet att jag för verksamheten i Missionsprovinsen är underställd dess ledning eller det förhållandet att jag personligen får andlig vägledning av annan biskop konkurrerar inte med den tillsyn jag står under enligt kyrkoordningen.

Troget efterleva kyrkans lag och ordning

Domkapitlet åberopar i sin anmodan de slutsatser domkapitel och Svenska kyrkans överklagandenämnd gjort rörande Arne Olsson och hans vinning till biskop. Domkapitlet ger emellertid ingen förklaring till vad detta har med andra personer med vinningstjänster i Svenska kyrkan att göra så länge dessa inte mottar vinning enligt någon annan kyrkas ordning. Överklagandenämndens beslut kan svårligen tolkas som att blotta medlemskapet eller engagemanget i Missionsprovinsen skulle strida mot Svenska kyrkans lag och ordning.

Svenska kyrkans överklagandenämnds slutsats ger överhuvudtaget inte stöd för annat än att vinningar i strid med kyrkoordningen ”kyrkorättsligt sett skett inom en ny kyrkobilddning”. Härav följer emellertid inte omedelbart att den ideella föreningen Missionsprovinsen skulle utgöra en ny kyrkobilddning. Detta är inte en fråga överklagandenämnden ensam förfogar över. Det enda överklagandenämnden här kan pröva är om *vinningarna* skett inom ramen för kyrkoordningen eller ej.

Även med en annan tolkning av Svenska kyrkans överklagandenämnds slutsats återfinns inget stöd för att ett medlemskap i Missionsprovinsen eller ett ideellt engagemang eller ens en anställning hos denna organisation på något sätt skulle utesluta motsvarande engagemang i Svenska kyrkan eller göra det omöjligt att upprätthålla en vinningstjänst där.

Svenska kyrkans överklagandenämnd har aldrig prövat frågan huruvida personlig närvaro eller medverkan vid aktuella vinningar skulle hamna i konflikt med kyrkoordningen. För det fall denna fråga skulle aktualiseras skulle detta medföra mycket långtgående konsekvenser för såväl präster som biskopar, vilka medverkat och assisterat vid vinningar inom ramen för andra kyrkobilddningar.

Jag finner därför att det saknas grund för att inleda ett tillsynsärendande mot mig med anledning av mitt engagemang i Missionsprovinsen och det som där skett och finner vidare att jag i allt varit trogen mina prästlöften.

Med detta sagt och mot bakgrund av att jag tidigare av biskopen förvägrats det pastorala samråd jag efterfrågat, vill jag nedan utveckla de tankar jag vill dela med biskopen och domkapitlet.

Mina prästvigningsslöften

I sin skrivelse påminner Domkapitlet om min prästvigning i Göteborgs domkyrka för drygt 35 år sedan. De löften som jag avlade utgör grund för den prästgöring, som jag stått i sedan dess. Den 20 december 1970 lovade jag att ”med Guds nåd och hjälp efterkomma” dessa löften. Jag lovade att vinnlägga mig om att förvalta mitt prästämbete ”i alla stycken” ”till Guds ära och själar till salighet”. Jag lovade att efter ”bästa förstånd rent och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den Heliga Skrift och så som vår kyrkas bekännelseskriterier därom vittna”. Jag lovade att ”bevisa församlingen trogen och beredvillig tjänst, genom att förmana till gudaktighetens övning, bära kristlig omvårdnad om de fattiga, sjuka och värmlösa och, efter den nåd Gud förläna, hugsvala och upprätta bedrövade och bekymrade hjärtan”.

Jag lovade att ”troget efterleva kyrkans lag och ordning, bevisa” mina ”förmän skyldig lydnad och villigt efterkomma vad” mig ”varder ålagt”. Jag lovade också ”att så ställa” mitt ”leverne, att det varder till föredöme för var man och ingen till anstöt”. Dessa fem löften har jag avgett ”inför den allvetande Guden och med den stora räkenskapsdagen för ögonen”.

Det har varit min absoluta önskan sedan dess att i alla avseenden förvalta det uppdrag jag därmed fått av Kyrkans Herre. Men jag vill peka på ett stort problem, som i denna redogörelse skall få sin belysning. Det handlar om den svårighet som uppkommer när Svenska kyrkan fattar nya beslut om ”lag och ordning” som kommer i strid med ”Guds ord, så som det är oss givet i den Heliga Skrift och så som vår kyrkas bekännelseskriterier därom vittna”. Det finns idag en avgörande skillnad avseende ”kyrkans lag och ordning” mellan vad som gällde vid tiden för min prästvigning och vad som enligt KO 2000 gäller idag. /Jfr avsnittet om ”Samvetsklausulen” nedan.

Räkenskapsdagen och samvetet

När Domkapitlet ställer frågan om min syn på troheten mot ”kyrkans lag och ordning” sätter man in frågan i ljuset av ”den stora räkenskapsdagen”. Och det är välgörande, eftersom detta är vår kyrkas bekännelse, att vi alla skall göra en räkenskap för vårt liv och vår tjänst, både vi som i en vinning lovat trohet och de som skall utöva tillsyn av denna trohet liksom alla andra. Enligt Guds ord och vår bekännelse innebär den dagen ett verkligt och evigt varaktigt skiljande mellan människor. Kyrkans Herre talar tydligt om dem som ”skall gå bort till evigt straff” och om dem som går ”till evigt liv”. Vårt samvete är i djupaste mening en påminnelse om den dagen och är Guds röst i ljuset av den dagen. Domkapitlets fråga till mig handlar alltså om hur jag med gott samvete med den stora räkenskapsdagen för ögonen har kunnat verka i den ideella föreningen Missionsprovinsen. Min redogörelse är ett försvar för mitt handlande och en förklaring till varför jag kan ha ett gott samvete, bundet av Guds ord, när jag har gjort som jag gjort.

Jag är glad att mitt svar får ges i ljuset av ”den stora räkenskapsdagen”. Men ett problem i sammanhanget är att den stora räkenskapsdagen inte längre tycks ingå i Svenska kyrkans lära i praktiken. Ärkebiskopen deklarerade i fullständigt oförtäckta ordalag på bästa sändningstid i ett populärt TV-program i november (Första söndagen i Advent) att det inte finns någon fördömd, alltså ingen räkenskap. Ingen kan gå förlorad. Ett sådant uttalande av ärkebiskopen måste ju av majoriteten av Svenska kyrkans medlemmar uppfattas som en officiell uttolkning av kyrkans undervisning, åtminstone om ingen annan biskop eller något domkapitel – alla med tillsynsansvar – ger någon antydning om annan syn. Min fråga till Domkapitlet blir

därför: Menar Domkapitlet att t.ex. Jesu ord i Matt. 25:31 ff om den stora räkenskapsdagen och den dubbla utgången är bokstavligt sanna – eller blir jag underställd tillsyn med hänvisning till ”den stora räkenskapsdagen” som en vacker förstärkning i en högtidlig prästvigning eller ett effektivt hot i ett tillsynsämmande? Om Domkapitlet accepterar Bibelns ord som bokstavligt sanna – och som ”vår kyrkas bekännelseskriterier därom vittnar” – då torde det finnas anledning till en lång rad tillsynsämmanden också i Göteborgs stift.

Förvaltare av Guds hemligheter

Aposteln Paulus säger i 1 Kor 4:1 att ”som Kristi tjänare och som förvaltare av Guds hemligheter skall man alltså betrakta oss. Av en förvaltare krävs att han visar sig pålitlig”. De orden har ofta lästs vid prästvigningar, därför att orden i allra högsta grad är tillämpliga på en präst. ”Guds hemligheter” är det evangelium, som är den avslöjade hemligheten om vad Kristi kors, död och uppståndelse betyder. Guds sons människoblivande, försöningslidande och förhärligande i uppståndelsen, himmelfärden och återkomsten är hemligheter, som skall förvaltas av den som är Ordets tjänare. Evangelisterna redogör mycket detaljerat för vad som hände under Kristi jordiska dagar, och i synnerhet för hans död och uppståndelse. Men de säger inte mycket om vad det betyder. Den som mer än någon annan fått i uppdrag att förklara innebörden i Jesu död och uppståndelse är aposteln Paulus. Det budskap han överräcker innehåller kyrkans största skatt: budskapet om syndernas förlåtelse av bara nåd för Kristi skull. Troheten mot detta budskap är så avgörande att aposteln Paulus i Gal. 1:9 uttalar ett dubbelt anathema (förbannelse) över den som predikar ett budskap i strid med det evangelium som han förkunnat.

Troheten mot detta budskap måste vara en prästs allra viktigaste angelägenhet och ett domkapitels viktigaste tillsynsämmande. För mig har det under mina 35 år som präst blivit allt viktigare att detta budskap blir förkunnat – inget annat än detta budskap kan öppna dörren till evigt liv för vår tids människor. Det förbryllar mig, att inga prästers (eller biskopars) falska förkunnelse av Jesus Kristus görs till tillsynsämmanden. Man kan förneka Kristi födelse av en jungfru, Jesu under, Jesu död såsom ett skuldoffer, Jesu kroppsliga uppståndelse, den dubbla utgången, behovet av omvändelse och tro utan att det leder till någon varning.

En präst kan överge sin hustru för en annan kvinna, helt i strid med Guds ord, en präst kan leva i en homosexuell relation trots att Guds ord så entydigt avvisar ett sådant liv. Göteborgs stift saknar inte sådana präster. Den som har prästvigtis enligt ordningen i 1942 års KH har lovat att leva på ett sådant sätt att han ”varder till föredöme för var man” och så att han inte blir någon ”till anstöt”. Det är ofattbart att inga tillsynsämmanden tycks inledas i sådana fall.

En ordning i strid med Guds ord

Under stark press gränsande intill manipulation från statens sida infördes ordningen med kvinnliga präster genom beslut i kyrkomötet 1958, utan verkliga teologiska förarbeten. När man under 60-talet gav sig i kast med en teologisk utredning (”Bibelsyn och bibelbruk”) framkom att NT inte står öppet för kvinnliga präster, men det ansågs att man med tanke på trovärdigheten i vår tid ändå bör bejaka denna nya ordning. Att en nästan tvåtusenårig samstämmig och enig kyrka avvisat ordningen ville man inte ta hänsyn till.

Samme apostel, som uttalar sitt ”anathema” över den som förkunnar ett annat evangelium än det som han som Herrens apostel anförtröts med, har också oerhört starka ord mot den typ av jämställdhet också i församlingen, som idag oftast utgör det starkaste försvaret för ordningen med både män och kvinnor i prästämbetet. I 1 Kor 14:33-38 anför aposteln fyra skäl till den skillnad som skall

råda mellan män och kvinnor. Dessa är: a) ”såsom i de heligas alla församlingar” – det är en allmän ordning, som skall gälla också i Korint b) ”om någon menar sig vara profet eller andligt utrustad skall han inse att ...” – den som har andlig urskillningsförmåga förstår att detta är från Herren c) ”... är Herrens bud” – innebär sannolikt att det i urkyrkan fanns ett Jesusord bevarat d) ”Men om någon inte erkänner detta, är han själv inte erkänd” (av Gud, på räkenskapens dag).

Många avvisar aposteln Paulus med hänvisning till att han bara var en människa. Men det leder då också till att hans suveräna plats i Kyrkans historia som avslöjare av den stora hemligheten om korsets innebörd går förlorad, och då går också hemligheten med korset, dvs. evangeliet, förlorad. Och det är just vad som skett i så hög grad i vår kyrka. Evangeliet om korsets hemlighet är inte längre Svenska kyrkans centrala vittnesbörd i församlingarna och i samhället.

För evangeliets skull måste man hålla fast vid aposteln Paulus, antingen han uppehåller sig vid korsets hemligheter eller vid Kyrkans ordningar. Detta är också det som jag i min prästvigning lovat, när jag lovade att förkunna Guds ord ”såsom vår kyrkas bekännelseskriterier därom vittnar”. Dessa vittnar att Guds ord är ”norma normans” (dvs. den normerande normen i kyrkan), antingen det handlar om GT eller NT eller det handlar om Skriftens stora löften eller dess domar. Då kan inte jag som präst eller enskild kristen välja bort sådant ur Bibeln som jag inte anser vara passande för vår tid eller politiskt korrekt. Vår kyrka bekänner att Paulus brev hör till de kanoniska (av ”kanon”, ung. ”rättesnöre”) skrifterna.

Samvetsklausulen

Vid tiden för min prästvigning hade Svenska kyrkan redan 12 år tidigare fattat beslut om att öppna prästämbetet för kvinnor, men då gällde ännu den s.k. samvetsklausulen. Den gav de män, som prästvigdes men inte kunde bejaka ordningen med kvinnliga präster, rätt att arbeta fullt ut på alla ”nivåer” i kyrkan utan att behöva dagtinga med sitt samvete. Den togs som bekant bort 1982. Men när jag avlade mitt prästvigningslöfte gav kyrkan mig löftet, att jag med den övertygelsen att Guds ord inte tillåter kvinnliga präster har full rätt att verka och erhålla prästtjänster på alla nivåer, inkl. biskoptjänster (om jag hade varit meriterad). Nu är det omöjligt för mig att bli behörigförklarad för kyrkoherdetjänst.

Som Ordets tjänare (Verbi Divini Minister) är prästens viktigaste uppgift att förkunna Guds ord, allt Guds ord, Guds ord som både lag och evangelium, Guds ord till varning och till tröst, med Guds ära och människors salighet för ögonen. Till Ordets tjänst hör att fostra unga kristna att bli medarbetare i Guds rike, vilket innebär att bl.a. väcka slumrande prästkallelser. Men om nu dessa unga män, som inspireras av min undervisning och förkunnelse, vill följa samma väg som jag, möter de en stängd dörr till Ordets ämbete, därför att samvetsklausulen är borttagen.

Inför Göteborgs Domkapitel har jag avlagt prästexamen och av Göteborgs stifts biskop har jag lämplighetsprovats och prästvigtis med samvetsklausulen som kyrkans gällande löfte. Min bekännelse ser inte annorlunda ut idag än den gjorde då. Det är förvånande att inget domkapitel har aktualiserat frågan om givna löften till de ämbetsbärare, som inte delar Svenska kyrkans syn på män och kvinnor i prästämbetet.

Nu innebär ”kyrkans lag och ordning” att det krävs av alla som skall prästvigas och alla som söker kyrkoherdetjänster (eller högre) att de är beredda att i alla avseenden samverka med alla kollegor oavsett kön. För den, vars samvete är bundet till Guds ord på ett sådant sätt att ett sådant samarbete är omöjligt, är dörren till prästvigning och högre tjänst stängd. Om mitt samvete är bundet till Guds ord och genom prästvigningslöftet till Guds ords befallning att evangeliet skall predikas, då kan jag inte stillatigande se på när Svenska kyrkan går en sådan väg. Jag ser i stället att kyrkfolket i våra församlingar i skrämmande

hög utsträckning får präster som inte är trogna mot Guds ord. Jag ser hur människor i allmänhet i vårt land – både medlemmar i kyrkan och andra – aldrig av kyrkans företrädare i aktuella frågor får höra vad Gud säger, dvs. de får aldrig det bibliska svaret. Kyrkan har släppt sin profetiska kallelse. Jag ser och känner igen unga män med en inre kallelse att bli präster, utrustade med alla de gåvor och kvalifikationer en ung präst bör ha. Då är mitt samvete bundet av Guds ord till att handla. Bunden i mitt samvete till Guds ord och vår kyrkas bekännelse har jag aktivt och medvetet deltagit i arbetet för bildandet av Missionsprovinsen.

När samvetsklausulen togs bort 1982 och den nya Kyrkoordningens krav på löfte om samarbete i tjänsten oavsett kön infördes, så var detta en ordning, som varken Bibeln eller våra bekännelseskriterier känns vid. Med samvetsklausulen fanns en ordning där kyrkans tjänare kunde leva sida vid sida även om inte enighet uppnåtts i en svårlöst fråga.

Öppet har jag handlat

Under en lång rad år har jag till en viss del deltagit i det samtal och den diskussion som gäller kyrkans situation i vårt land bl.a. genom artiklar, inte minst ledare, i tidningen Kyrka och Folk. Jag har aktivt medverkat till att Göteborgs Enskilda Gymnasium för blivande präster ("Prästgymnasiet") fått en för en ny tid förnyad utgestaltning i dels L M Engströms Gymnasium med sina drygt 450 ungdomar i en kristen gymnasieskola och dels Församlingsfakulteten med dess teologiska utbildning. Båda dessa utbildningar bygger på den bekännelse, som är Svenska kyrkans och på vilken jag är prästvigd – den evangelisk-lutherska sådan vi har den i Konkordieboken.

De ibland mot Svenska kyrkan kritiska artiklar jag har skrivit torde vara kända för Svenska kyrkans biskopar och dem som följer med i debatten. Min kritik har varit grundad i den kärlek till Svenska kyrkan jag har sedan mina tidigaste barnaår. Jag har – mig veterligt – inte varit kyrkans fiende utan dess vän. Men om kyrkan förlorar evangeliet upphör den att vara kyrka. Inför hotet om kyrkans undergång har jag öppet kritiserat den.

Arbetet med de två ovan nämnda utbildningar, som drivs av Peter Isaac Béens Utbildningsstiftelse, vilken är min arbetsgivare, har syftat till att positivt bidra bland unga människor till bevarande av den tro, som en gång överlämnats till oss. När unga människor samlas i hundratal i Domkyrkan varje fredagsmorgon under skolterminerna för att hålla gudstjänst på ungdomars vis och dock i enlighet med vår kyrkas bekännelse – och jag i hög grad arbetat för att förverkliga detta – så har detta varit ett arbete i enlighet med mina prästlöften. 1993 var jag en av grundarna av Församlingsfakulteten, som syftade till att ge kompletterande undervisning i vår evangelisk-lutherska tro för dem som läste teologi (religionsvetenskap) vid Göteborgs Universitet och tänkte bli präster i Svenska kyrkan. Vi ville hjälpa dem till en fördjupad insikt. Men när biskopsmötet 1993 beslutade om det första officiella prästvigningstoppet av bibeltrogna prästkandidater komplicerades vårt arbete.

Vid invigningen av skolans nuvarande lokaler i det gamla biskopshuset på Vallgatan/Västra Hamngatan inbjöd vi dåvarande biskopen, som mycket bryskt avböjde. När vår nuvarande biskop hade tillträtt sitt ämbete inbjöd Församlingsfakultetens rektor honom till att komma på besök, vilket avböjdes med hänvisning till tidsbrist.

Sedan i september 2001 har jag aktivt deltagit i planläggningen och grundandet av Missionsprovinsen. Jag har skrivit om detta i olika sammanhang. Jag har offentligt låtit mig intervjuas av media. Det kan inte vara okänt för någon i kyrkans ledning. Men under allt detta arbete för Missionsprovinsen har inte biskop eller ställföreträdare hört av sig för att antyda att detta är något olämpligt och något som skulle kunna leda till ett tillsynsärende för Domkapitlet.

Under två biskopar?

I Domkapitlets anmodan till mig hävdas att jag befinner mig under lydtnadsförhållande till två biskopar. Några perspektiv på det påståendet vill jag ge.

I mitt uppdrag i Missionsprovinsen som provinssekreterare, vilket jag i nuläget utför på min fritid, står jag under ledarskap av Missionsprovinsens biskop bl.a. i hans egenskap av ordförande i Missionsprovinsens styrelse (Missionsrådet).

Jag är anställd som missionssekreterare i Peter Isaac Béens Utbildningsstiftelse. Styrelsen för denna stiftelse har att genom sitt arbetsutskott vara arbetsledare för mig och jag står under tillsyn av stiftelsens styrelse och dess ordförande, som tillsammans med flera av ledamöterna i styrelsen är präster i Göteborgs stift och underställda dess biskops och domkapitels tillsyn. Några av de prästerliga ledamöterna är präster anställda i andra stift i Svenska kyrkan och underställda dessa stifts resp. biskop och domkapitel.

På samma sätt som en lång rad präster i Svenska kyrkan, både anställda i Svenska kyrkan, pensionerade resp. anställda i fria organisationer, har biskop em. Bertil Gärtner som andlig ledare och står under dennes andliga tillsyn står jag personligen under biskop Arne Olssons andliga ledning.

En stor grupp präster i Göteborgs stift frånsade sig under stiftets före biskops tid dennes andliga tillsyn och ledarskap p.g.a. dennes teologiska ställningstagande men blev inte förendeskull föremål för tillsynsärende i Domkapitlet. Varför?

Att Göteborgs stift och biskop har att utöva tillsyn också över mig, som inte är anställd i stiftet, är som framgår av KO 2000 klart eftersom jag är folkbokförd i Brunnsbo församling i Göteborgs stift. Men hur långt och i vilka avseenden det tillsynsansvaret sträcker sig tycks mig oklart. Om jag i gudstjänster, undervisningssammanhang och mediala sammanhang predikade eller försvarade en lära i strid med Guds ord och vår kyrkas bekännelse, så förstår jag om jag blev föremål för tillsyn. Om jag gjorde något, som klart är i strid med vad KO 2000 deklarerar eller förutsätter, så skulle jag också förstå om jag blev föremål för tillsyn. Men har jag gjort det? Om biskop eller Domkapitel hade givit mig eller alla präster genom cirkulär tydliga förhållningsregler, så hade saken varit enklare.

I slutet av oktober (möjligen i början av november, jag har inte gjort någon anteckning) ringde jag till biskopens sekreterare och bad om ett enskilt samtal med biskopen. Min avsikt var att få samtala med honom om de frågor, som jag i föregående stycke berört. Det dröjde ca tre veckor tills sekreteraren ringde upp och meddelade att biskopen inte ville träffa mig. Detta tycks mig förbryllande och märkligt. Jag står under biskopens och Domkapitlets tillsyn men biskopen vill inte möta mig. Är inte det biskopens skyldighet? Och hur skall jag kunna förhålla mig på ett riktigt sätt till "kyrkans lag och ordning" om dess främsta företrädare i stiftet inte vill tala med mig i en så delikat och svår fråga att Domkapitlet beslutat att pröva min rätt att utöva vinningstjänsten.

Missionsprovinsen – i eller utanför Svenska kyrkan?

Efter hörande av Biskopsmötet har Svenska kyrkans Överklagandenämnd deklarerat att vinningarna inom Missionsprovinsen kyrkorättsligt sett skett inom en ny kyrkobilddning. Detta utgör en av grunderna för att man anslutit sig till Karlstads Domkapitels beslut att frånta Arne Olsson hans rätt att utöva vinningstjänst i Svenska kyrkan. Den som däremot även läser de dokument som tillkännager Missionsprovinsens självförståelse kan lätt se att denna överklagandenämndens slutsats är ensidig. Vi som arbetat med Missionsprovinsen har haft en helt annan avsikt och har en annan självförståelse.

I stor kärlek till Svenska kyrkan och det andliga arv hon förvaltar har en rad av präster och lekmän arbetat för att lösa den problematik och den nödsituation som uppkommit genom diskrepansen mellan Svenska kyrkans portalparagraf och andra

enskilda paragrafer i KO. Vi har önskat att bygga en alternativ ordning innanför den evangelisk-lutherska kyrka, som Svenska kyrkan enligt sin ramlag är. Svenska kyrkan rymmer inom sig så många rörelser och organisationer, som inte regleras av KO, vilket t.ex. lätt bevisas genom att slå upp Svenska kyrkans Matrikel. Missionsprovinsen ser sig själv som en sådan frivillig organisation bland dessa olika frivilliga rörelser för att som ett fritt icke-territoriellt stift fullgöra en uppgift i ett kyrkans nödläge.

Under senare år har frågan om de s.k. minoriteternas plats i Svenska kyrkan diskuterats i Kyrkostyrelsen och Kyrkomötet. Ibland har en s.k. ”EFS-modell” för minoriteterna föreslagits. Kyrkomötesledamoten Fredrik Sidenvall, präst i Göteborgs stift, vittnar om hur Ärkebiskopen vid ett tillfälle i ekumenikotskottet själv förespråkade en sådan ”EFS-modell”, men – som han uttryckte det – ”de får själva skapa den”. Vi som arbetat med att förverkliga Missionsprovinsen har sett vårt arbete som ett led i att förverkliga en ”EFS-modell” inom Svenska kyrkan.

Om viljan hade funnits hade det inte varit några större svårigheter för Svenska kyrkans ledning att skapa former för öppna samtal och fruktbart samarbete inom ramen för nuvarande strukturer. Men en sådan vilja har vi inte mött. Tvärtom har Missionsprovinsen mötts av en total ovilja. Både kyrkostyrelse och ärkebiskop har mycket tydligt avvisat flera förfrågningar om samtal. Även när kyrkoledaren i Evangelical Lutheran Church in Kenya biskop Walter Obare Omwanza tillskrev ärkebiskopen att besinna sitt ansvar för bekännelseetrogna i Svenska kyrkan eller när LVF:s generalsekreterare Ishmael Noko inbjöd till samtal i Genève – och biskop Obare var beredd att komma – avböjde ärkebiskopen med hänvisning till att det inte finns något att samtala om med denne eller Missionsprovinsens företrädare.

Är det teologiskt och kyrkorättsligt nödvändigt att vända Missionsprovinsen och dess medlemmar och sympatisörer ryggen? Istället för att inleda tillsynsärende mot enskilda medlemmar finns här en möjlighet för Domkapitlet att initiera en process i Svenska kyrkan genom t.ex. en skrivelse till Kyrkostyrelsen med önskan om att förberedelser vidtas för att inleda samtal med företrädare för Missionsprovinsen för att finna väg till samexistens eller samarbete.

Svenska kyrkan är enligt sin egen bekännelse en evangelisk-luthersk kyrka och är enligt sin egen självförståelse en bekännelsekyrka, vars enhet grundas i bekännelsen. (Jfr biskop Aurelius’ herdabrev.) Då blir det märkligt att inte Svenska kyrkan är angelägen att finna former för samexistens med en rörelse som fullt ut delar Svenska kyrkans bekännelse – och därför är en del av samma ena kyrka som Svenska kyrkan.

I detta tillsynsärende tycks det mig emellertid som om domkapitlet handlar utifrån en ståndpunkt, där hierarkisk episkopal struktur står som garant för enheten, vilket är emot vår kyrkas bekännelse. Missionsprovinsen bejaktar fullt ut episkopal struktur, men inte som grund för enheten utan som en mänsklig och god ordning för kyrkans ”bene esse”. Missionsprovinsen har valt en episkopal struktur för att fullgöra nådemedelsförvaltningen i fullt samförstånd med Svenska kyrkans syn på denna goda mänskliga ordning.

Under ca 140 år har präster i Svenska kyrkan varit engagerade i olika lågkyrkliga organisationer och där deltagit i arbetet för att inom församlingarna i vårt land sända ut lekmannapredikanter och låtit dessa fullgöra väsentliga delar av det prediko-ämbete, som inte får innehas av någon annan än den som är ”rite vocatus”. Mig veterligt har ingen präst förlorat sin rätt att utöva prästämbetet i Svenska kyrkan för detta.

Gott samvete

Med gott samvete hävdar jag, att jag inte på något sätt avsiktligt brutit mot mina prästvigningsslöften. Och med gott samvete bekänner jag, att min och vår avsikt med Missionsprovinsen inte har varit att ställa mig utanför det, som prästvigningsslöftena innebär.

På samma sätt hävdar jag – med gott samvete – att jag önskat ”efterleva kyrkans lag och ordning” och inte uppsåtligt brutit mot den. Det handlar inte bara om att jag vid gudstjänster och förrättningar hållit mig till Svenska kyrkans handbok och psalmbok mer troget än många utan också om arbetet med Missionsprovinsen.

Prästvigd under kyrkans löfte genom den s.k. samvetsklausulen att få arbeta i enlighet med den gamla ämbetsuppfattningen och övertygad om att Svenska kyrkan är mer än vad som ryms i kyrkostrukturen (KO 2000) och har rum för rörelser och organisationer som arbetar självständigt i enlighet med vår kyrkas bekännelse har jag deltagit i arbetet för Missionsprovinsens framväxt. Jag har sett Missionsprovinsen som en del av den Kristi kyrka som tog förnyad gestalt under reformationen på 1500-talet i vårt land (om än i en problematisk relation till staten och kungamakten).

Bakgrunden till Missionsprovinsens framväxt som en ideell organisation inom Svenska kyrkan ligger i det faktum att biskoparna inte viger (och enligt KO 2000 inte får viga) de män som inte fullt ut accepterar samarbete med alla prästvigda oavsett kön. Det betyder att vi befinner oss i en situation, som bekännelseskriterierna ger anvisningar om. Om biskoparna inte viger de män, som församlingarna önskar få vigda, så skall församlingen ombesörja vigung på annat sätt. ”Därför då de, som äro förordnade att vara biskopar bli fiender till evangeliet och vägra meddela vigung, behålla församlingarna sin rätt därtill. Ty där kyrkan är, där är också rätten att förvalta evangeliet. Därför behåller kyrkan nödvändigtvis sin rätt att kalla, välja och viga sina tjänare. ... Därför då biskoparna antingen omfatta falsk lära eller vägra att meddela vigung, äro församlingarna nödgade på grund av gudomlig rätt att genom sina i tjänst varande präster viga och förordna åt sig nya.” (”Om påvens makt och överhöghet” i SKB sid 351-352, Sthlm 1957). Biskopen i Göteborgs stift, med sin stora kännedom om Martin Luther och reformationstiden, torde veta, att Missionsprovinsen har både Luther och vår kyrkas bekännelse på sin sida. Genom kyrkans långa historia har gällt vad apostlarna bekände inför Stora rådet: ”Man måste lyda Gud mer än människor” (Apg. 5:29), vilket också gäller i vår kyrkas bekännelse.

När jag nu underkastar mig Domkapitlets prövning och bejaktar dess rätt att utöva tillsyn, vill jag att ledamöterna i Göteborgs Domkapitel – på samma sätt som jag blivit påmind om den stora räkenskapsdagen – utövar denna tillsyn i ljuset av att vi alla skall mötas då. Och med profeten Jeremia säger jag: ”Gör med mig vad ni anser vara gott och rätt.” (Jer. 26:14)

Högaktningfullt

Bengt Birgersson
Missionssekreterare VDM